

SOSYALİSTLERİN ÖNYARGILARINI DEĞİŞTİRMEK Mİ, ATOMU PARÇALAMAK MI DAHA KOLAY?

3 Şubat 2025

Yıldırım Koç

Einstein'ın, "atomu parçalamak önyargıyı yok etmekten daha kolaydır," dediği söylenir.

Önyargıları değiştirebilmek gerçekten zordur. Sosyalistlerin bazı konulardaki önyargılarını silebilmek ise özellikle çok zor. Bazı konularda genel kabul görmüş görüşlere ("inançlara") dokunduğunuzda, birçok kişi, kutsalına saldırmış gibi bir tepki gösteriyor. Özellikle kulaktan dolma bilgiyle tepki verenler, bazen çok sert ve suçlayıcı tavırlara girebiliyor.

Bizim sosyalistlerin, Troçkistler ve eleştirel yaklaşabilen bazı siyasi çizgiler dışında büyük bölümünün kutsalı da Sovyetler Birliği, özellikle de Sovyetler'in Lenin ve hatta Stalin dönemleri.

Bu kutsalların biri, 1945-1946 yıllarında Sovyetler Birliği'nin Türkiye'den toprak ve Boğazlar'da üs talebiydi.

Bu konuda öyle bir önyargı oluşmuştu ki, Sovyetler'in böylesine taleplerinin olduğunu ileri sürenler aforoz ediliyor, cahillikle ve hatta hainlikle suçlanıyordu. 1991 yılından sonra yayımlanan çeşitli Sovyet belgeleri, Sovyetler Birliği'nin Stalin'in yönetiminde olduğu dönemde böyle taleplerinin olduğunu kanıtladı. Geçmişte böyle talepler olmadığını en tavizsiz ve katı biçimde ileri sürenlerin, bu Sovyet belgeleri karşısında hiçbir özeleştirme yapmaksızın sessiz kalmaları da bizdeki siyasi düzeyi gösteriyor.

Soğuk Savaş döneminde dünyadaki saflaşmadan da etkilenerek ABD dostu ve destekçisi olan muhafazakar kesimlerin en azından bir bölümü, 1991 sonrasında yaşanan gelişmeleri izleyerek, bu tavrını değiştirdi. Bugün hemen hemen her siyasi görüşten muhafazakar kesimde ABD karşıtlığı ve hatta düşmanlığı var.

Muhafazakar kesimlerin bir bölümünün gerçekler karşısında tavrını sorgulama ve tutumunu değiştirme yeteneğini, ne yazık ki, sosyalist sol'un epeyce bir kesiminde göremiyoruz.

Dünyada ilk sosyalist devlet olması nedeniyle Sovyet Rusya'ya ve 1922 yılı sonundan itibaren Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ne toz kondurmayan epeyce geniş bir kesim var. Sovyetler'e bu yaklaşım o kadar köklü ki, Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra bile Sovyetler'in halefi olan Rusya'ya yaklaşımda bu eski dönemin izlerini görebilmek mümkün. Rusya'nın Türkiye'nin dostu olduğu veya Türkiye'nin Rusya'nın dostu olması gerektiğini savunanların sayısı da az değil.

Sosyalistlerimizin bir bölümünde Sovyetler Birliği konusundaki önyargıların günümüzde de sürüyor olması üzüntü verici. Hele hele, bilimsel olduğunu, somut şartların somut tahlilini yaptığını ileri sürenlerin bu irrasyonel ve inatçı tavrı, toplumda geniş bir destek görememelerinin nedenlerinden biri.

Bu önyargılardan biri de Kurtuluş Savaşı yıllarında Mustafa Kemal Paşa önderliğindeki milli güçlerin Sovyet Rusya ile "dostluk" ilişkilerine ilişkin. Bu ilişkinin Cumhuriyet'in ilanı sonrasında da devam ettiği önyargısı devam ediyor.

Halbuki devletler arasındaki ilişkilerde "dostluk" yoktur. Karşılıklı çıkar ilişkilerine göre, ittifaklar, yardımlaşmalar, dayanışmalar, vb. gerçekleşir.

Mustafa Kemal Paşa'nın Sovyetlerle "dostluğun" önemine ilişkin alıntılar bilinir. Ancak Ali Fuat Cebesoy, Atatürk'ün Sovyet Rusya ile ilişkiler konusundaki tavsiyesini şöyle anlatmaktadır:

"KONUŞMALARIMIZ ESNASINDA GAZİ, HİÇBİR ZAMAN UNUTMAYACAĞIM ŞU SÖZLERİ SÖYLEDİ: 'GARPLILAR, GAFFLET EDECEK OLURLARSA ESKİSİNDEN DAHA KUVVETLİ EMPERYALİST BİR RUSYA MEYDANA ÇIKABİLİR. (...) SOVYET RUSYA İLE DAİMA İYİ KOMŞU OLMAYA GAYRET ETMELİYİZ FAKAT NE HAKLARIMIZDAN EN KÜÇÜK BİR ŞEY FEDA ETMELİYİZ, NE DE OYUNLARINA KAPILMALIYIZ" (Cebesoy, A. F., *Moskova Hatıraları*, 21.11.1920-02.06.1922. Vatan Neşriyatı, 1955;346).

Bizim sosyalistler 1917 Ekim Rus Devrimi'ni öğrenmeye çalışır; ancak örneğin, Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin ve diğer "Sovyet sosyalist cumhuriyetleri"nin ülke işçi sınıfının ayaklanmasıyla kurulup kurulmadığını hiç sorgulamaz. Kızıl Ordu mareşallerinden Mikhail Nikolaevich Tukhachevsky'nin ve diğer bazı kişilerin savunduğu "**Devrimi Süngünün Ucunda Taşımak**" tezi ve uygulamasından haberdar değildir. Bunları sorgulamayınca da, Sovyet Rusya'nın Kurtuluş Savaşı yıllarında Türkiye'ye yönelik stratejisini kavrayamaz.

Sovyet Rusya için hem Boğazlar ve İstanbul çok önemliydi, hem de güneyindeki ülkenin kendi kontrolü altında olması.

Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan, Tacikistan, Türkmenistan, Kazakistan, Kırgızistan nasıl birer "Sovyet sosyalist cumhuriyeti" oldu? Kızıl Ordu'nun işgali ve bu ülkelerdeki çok az sayıdaki komünistin işbirliğiyle. Örneğin, Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ni Azerbaycan halkı kurmadı; bu yapıyı kuran, 27-28 Nisan 1920 günleri Bakü'ye giren Kızıl Ordu'ydu. Diğer "Sovyet sosyalist cumhuriyetler" in tarihi de bundan farklı değildir.

Sovyet Rusya, 1920 yılı Aralık sonunda Türkiye'ye ilişkin de böyle bir umut taşıyordu. Umutları, Anadolu'nun bir Sovyet mandasına dönüştürülmesiydi. Mustafa Kemal Paşa'nın dehası sayesinde 1921 Ocak sonunda bu umutları söndürülmüştü.

Sovyet Rusya, bu umudu nedeniyle, 1920 yılı Ağustos ayında taraflar arasında ön anlaşmaya varılan ve parafe edilen Moskova Antlaşması'nın imzalanmasını 16 Mart 1921 tarihine kadar erteletti.

Sovyet Rusya, bu umudu nedeniyle, Mustafa Suphi ve arkadaşlarının Anadolu'ya geçmesini üç ay ertelettiler. 10-16 Eylül 1920 günleri Bakü'de yapılan TKP Kuruluş Kongresi'nde örgütün Anadolu'ya nakledilmesi kabul edilmişti. Kongrede seçilen yönetimin 4 Ekim 1920 günü Bakü'de yaptığı toplantıda da Mustafa Suphi şunları söyledi: "*Merkezi heyet azasından üç kişi, siyasi işçilerden on iki kişi, toplamda on beş kişi üç güne kadar Türkiye'ye gidecektir*" 13 Kasım 1920 tarihli toplantıda da Mustafa Suphi de o hafta zarfında gidileceğini açıklamıştı. Bu karar ve açıklamalara karşın, Anadolu'ya gidiş üç ay ertelendi, ancak Çerkes Ethem'in ayaklanmasının ertesi günü gerçekleştirildi.

Sovyet Rusya'nın Anadolu'daki mücadeleyi kontrol altına alma ve Türkiye'yi Azerbaycan gibi bir "Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti" yapma girişimleri ayrıntılı olarak son çıkan kitabımda ele alındı. Sovyet Rusya'nın Türkiye'ye ilişkin umutları, Birinci İnönü zaferi (6-11 Ocak 1921) ve İkinci İnönü zaferi (23 Mart-1 Nisan 1921) sonrasında iflas etti. Mustafa Kemal Paşa önderliğindeki millî mücadeleyi kabullenmeleri ve silah, cephane ve altın yardımını artırmaları da Sakarya zaferi (22 Ağustos-13 Eylül 1921) sonrasında.

Ben bunları yazdıkça, kulaktan dolma bilgiyle oluşturulmuş önyargıları rahatsız olan bazı kişiler, hop oturuyor hop kalkıyor ve bazen terbiye sınırlarını aşan tepkiler veriyor. Ezber bozmayı amaçlayan bu yazılarım, kutsallarına dokunuyor.

Saygı duyduğum insanlardan biri İranlı yazar Ali Şeriati'dir. 1933 yılında Horasan'da doğan Ali Şeriati, Amerikancı Rıza Şah yönetimine karşı yıllarca mücadele etti ve 16 Mayıs 1977 tarihinde İran istihbarat örgütü Savak tarafından öldürüldü. Ali Şeriati, konferanslarına genellikle "sizi rahatsız etmeye geldim" diyerek başlamış. Ali Şeriati'yi saygıyla ve rahmetle anıyorum.

Biraz rahatsız olun! Hurafelere ve kulaktan dolma bilgilere değil, güvenilir birinci el belgelere dayanan bilimsel analizlere güvenin.